

Türkiye Eğitim Dergisi

(2022) Cilt 7, Sayı 1, s. 189-203

Türkçe ve Türk Kültürü 5-8. Seviye Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi*

Seda ACAR¹

Doç. Dr. Neslihan KARAKUŞ²

Özet

Bu araştırmada, MEB'in Türkçe ve Türk Kültürü derslerinde kullanılmak üzere hazırladığı 5-8. seviye ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada dört ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici türde 185 metin Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010) ve Bezirci-Yılmaz (2010) okunabilirlik formülleri kullanılarak incelenmiştir. Şiir ve dinleme/izleme metinleri araştırmaya dahil edilmemiştir. Veriler metin türleri ve seviyeler dikkate alınarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda tüm seviyelerde bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öyküleyici metinlere göre daha zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üç okunabilirlik formülüne göre de en kolay ders kitabı 5. seviyeye aitken en zor ders kitabı 8.seviyeye aittir. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formülleri ile yapılan hesaplamalarda 7.seviye ders kitabının okunabilirliğinin 6.seviye ders kitabından daha kolay olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bezirci-Yılmaz formülüne göre ise ders kitaplarının okunabilirlik düzeyleri sınıf düzeyine paralel olarak zorlaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları
Metin
Okunabilirlik

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 05.05.2022

Kabul Tarihi: 27.06.2022

Elektronik Yayın Tarihi: 29.06.2022

DOI: 11..11111/ted.xx

*Bu çalışma "Ana Dili Türkçe Ders Kitapları ile İki Dillilere Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Okunabilirlik Yönünden Karşılaştırılması" isimli yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, sedaacar6695@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1853-4716

² Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, İstanbul, neslihankarakush@gmail.com, ORCID:0000-0001-7808-1099

Examining Texts in the Turkish and Turkish Culture Coursebooks for 5-8th Grades in terms of Readability*

Seda ACAR¹

Doç. Dr. Neslihan KARAKUŞ²

Abstract

The study aims to determine the readability levels of the texts in the Turkish and Turkish Culture coursebooks prepared by the Ministry of National Education (MNE) for 5-8th grades. In this study, 185 informative and narrative texts in four different coursebooks have been examined by using the readability formulas of Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010), and Bezirci-Yılmaz (2010). Poetry and listening/watching texts are excluded. The data have been analyzed considering text types and grades. The study found that the readability of the informative texts is more complex than that of narrative text for all grades in question. According to the three readability formulas, the 8th-grade coursebook is the most difficult one, while the one for 5th grade constitutes the easiest coursebook. Based on the calculations conducted using the formulas of Ateşman and Çetinkaya-Uzun, the readability of the 7th-grade coursebook is found to be easier than the readability of the 6th-grade coursebook. Finally, it is ascertained that the readability levels of the coursebooks get difficult in parallel to the grade levels according to the Bezirci-Yılmaz's formula.

Keywords

Turkish and Turkish Culture
Coursebooks
Text
Readability

About Article

Sending Date: 05.05.2022

Acceptance Date: 27.06.2022

Electronic Issue Date: 29.06.2022

DOI: 11.11111/ted.xx

GİRİŞ

Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesi, yeni ulaşım sistemleri ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, eskiden coğrafi olarak uzak ve yabancı kabul edilen toplumların birbiriyle çeşitli siyasi, ticari ve kültürel etkileşimler içerisine girmesini sağlamıştır. Etkileşimler gerek devletler gerekse bireyler boyutunda artarak devam etmektedir. Dünya genelinde artan göç ve göçmen sayısı da bu çok kültürlülük sürecini desteklemektedir. Türkler de önce 1960'ta Almanya'ya, ardından diğer Avrupa ülkelerine misafir işçi olarak göç etmeye başlamıştır. Göç eden ilk kuşak Türkiye'ye geri dönme düşüncesindeyken sonraki kuşaklar bu ülkelerde doğup büyümüş, geri dönme düşüncesi ise yerini kalıcı yerleşmeye bırakmıştır (Yalçın, 2002: 53) Yurt dışına göç süreci ve kalıcı yerleşme kararı beraberinde dil sorununu gündeme getirmiştir. Bugün dünyanın farklı yerlerindeki göçmen Türk çocukları iki dilli olarak yaşamlarını sürdürmek durumundadır. Karaağaç (2011) iki dilliliği bir bireyin ana dili olmayan başka bir dili, o dilin ana dili olarak konuşulup yazıldığı bir yerde öğrenmesi olarak tanımlamaktadır.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, sedaacar6695@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1853-4716

² Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, İstanbul, neslihankarakush@gmail.com, ORCID:0000-0001-7808-1099

Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının buldukları ülkelerin dillerini öğrenerek ilgili topluma entegrasyonun sağlanması bunun yanı sıra Türkçe ve Türk kültürüne ilişkin bağlarının güçlü tutulması aynı derecede önemlidir. İlkinin yokluğunda her türden sosyal, kültürel ve eğitsel kaynağın kullanımında yerli topluluğa göre dezavantajlı durumda olan içine kapanık bireyler oluşması tehlikesi doğarken ikincisinde ise asimilasyon söz konusu olabilmektedir. Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının Türkiye ve Türk kültürü ile bağların kopmaması ve Türkçe'yi bir program çerçevesinde en doğru şekilde öğrenebilmeleri nitelikli program ve ders kitaplarının hazırlanmasına ayrıca bunları verimli bir şekilde kullanacak nitelikli eğitimcilerin yetiştirilmesine bağlıdır. (Uçgun, 2015: 515). Bu doğrultuda Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretim programları hazırlanmıştır.

Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretim programları hazırlanırken yurt dışında ikamet eden Türk çocuklarına yönelik Türkçe dil ve kültür eğitimi sağlamak hedeflenmiştir. Ders yabancı devlet okullarında seçmeli olarak ve genellikle birleştirilmiş sınıf düzeninde yürütülmektedir. Derslere katılım için Türk kökenli olma zorunluluğu yoktur. TTK dersleri, isteyen her milletten öğrencinin katılımına açıktır. Dersi yürüten öğretmenlerin kimi Türkiye'den görevlendirilmişken kimi dersin okutulduğu ülkedeki yetkili makamlar tarafından atanmıştır (Yıldız vd. 2021: 46; Karadağ ve Baş, 2019: 10).

Geçen on yılda iki farklı TTK öğretim programı hazırlanmıştır. 2009'da uygulanmaya başlanan eski programın adı "Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı" iken 2018'de hazırlanan yeni programın adı ise "Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı"dır. 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren yenilenen program ve ders kitaplarıyla eğitim sürdürülmektedir. Yenilenen öğretim programına göre Türkçe ve Türk Kültürü dersinin amacı yurt dışındaki Türk çocuklarının Türkçeyi etkili bir şekilde edinmesini sağlamak ve onların Türkçe dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmektir. Ana dili Türkçeyi daha etkin kullanmanın yanı sıra yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türk kültürünün temel unsurlarını aktarmak, Türk kültürü ile buldukları ülkenin kültürel öğelerini ilişkilendirerek kültürler arası özelliklerini geliştirmek dersin bir diğer amacıdır (MEB, 2018: 2). Program hedef kitlenin yaş ve dil seviyesi dikkate alınarak düzenlenmiştir. Hazırlanan ders kitaplarında ilkökul ve ortaokul düzeyleri temel alınarak sekiz seviye ve tüm seviyelerde işlenmesi öngörülen sekiz tema belirlenmiştir: Ben ve Ailem; Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama; Oyun ve Eğlence; Bayramlar ve Kutlamalar; Gezelim Görelim; Geçmişe Açılan Kapı; Sanat ve Edebiyat; İnsan ve Doğa (MEB, 2018: 3).

Ders kitapları öğretmen ve öğrenci için erişilebilirliği en yüksek kaynaktır. Özbay (2002: 37; akt. Bağcı, Ünal, 2013: 13) araştırmasında Türkçe öğretmenlerinin %94,44 oranında ders kitabına bağlı olarak derslerini işlediklerini tespit etmiştir. Öğretim programlarında genel çerçevesi ve sınırları çizilen konular ders kitabında dinleme/izleme ve okuma metinleri, görseller ve alıştırmalarla somutlaşır. Dil eğitimi yapılırken ana kaynak olarak kullanılan bu kitaplardaki metinlerin Türkçenin anlam zenginliğini ve estetiğini yansıtan, nitelikli ve öğrenci ihtiyaçlarına cevap verecek bir içeriğe sahip olması önemlidir. Zira öğrencilerin iletişim süreçlerinde gerekli anlama ve anlatma becerilerini edinmeleri nitelikli metin örnekleriyle karşılaştırılması yoluyla sağlanır (Türkben, 2018: 215).

Ders kitaplarındaki metinlerde içerik; anlamlı, çağdaş, bilimsel, sanatsal ve felsefi gerçeklerle tutarlı olmalı aynı zamanda somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora,

bütünden parçaya/parçadan bütüne, günümüzden geçmişe, yakından uzağa, olaylardan kavram ve genellemelere doğru yapılandırılmalıdır (Demirel, 2020, 143). Ders kitabı görsel ve yazılı tüm unsurlarıyla öğrencinin okuma ilgisini artıracak şekilde düzenlenmelidir. “Çeşitli ölçümler, hesaplamalar ve analizlerle hem nitelik ve hem nicelik bakımından uygun olduğuna karar verilen metinler, ders kitaplarında yer almalıdır” (Özçetin ve Karakuş, 2020:177). Aksi durumda öğrencinin okuma ve anlamaya yönelik motivasyonu düşecek öğrenci-öğretmen, öğrenci-ders kitabı ve öğrenci-öğrenci etkileşimi olumsuz yönde etkilenecektir (Özcan, 2013:17; Sever, 2003: 9; Bağcı ve Ünal, 2013:13; Çakıroğlu, 2015: 673).

Metin ile okuyucu arasındaki etkileşim okuma ya da dinleme becerisi aracılığıyla gerçekleşir. Hedeflenen kazanımlara ulaşılması ve okuyucu motivasyonunun sağlanması açısından ders kitaplarında yer verilen metinlerin çok karmaşık olmaması gerekmektedir. Şayet metinde zor kelime kullanımı ve karmaşık sözdizimi yoğunsa okuyucu okumanın ilk aşamasında ilgisini kaybeder. Öğrencilerin anlama becerileri de zayıfsa, okumayı monoton bulacaklardır. (Güneş, 2021) bir metinde dilde az kullanılan ve çok heceden oluşan kelime sayısı arttıkça metinde yazılanları tanıma, okuma ve anlamaya harcanan zamanın arttığını belirtir. Akyol (2020) okuma sürecinde kelime tanımaya harcanan sürenin fazla olmasının anlamı bölebileceğini söyleyerek okuma metninin okuyucu düzeyi ile uyumlu olması gerektiğine dikkat çekmektedir.

Okunabilirlik ile metnin sözcük ve cümle uzunluğu gibi nicel özelliklerinden yola çıkılarak güçlüğüyle ilgili bir sonuca ulaşılır (Zorbaz, 2007: 89). Okunabilirlik metnin okur düzeyine uygunluğu hakkında tek belirleyici olmamakla birlikte metnin okunma güçlüğü hakkında ilgili kişi ve kurumlara önemli veriler sağlar. Çalışmalar metnin okunabilirliğinin okuyucu seviyesine uygunluğu arttıkça okuyucu tarafından anlaşılabilirliğinin de arttığını ortaya koymuştur (Temur, 2003; Tosunoğlu ve Özlük, 2011). Güneş (2000: 235) çalışmasında güç metinlerin çocuğun okuma yeteneğini zorladığını, kolay metinlerin ise yeterli ilgiyi çekmediğini belirterek metin seçiminde zorluk derecelerinin dikkate alınması gerektiğinin altını çizmektedir. Bu noktada hangi metnin hangi okuma düzeyi için daha uygun olduğunun belirlenmesinde objektif bir yaklaşım sağlayan okunabilirlik formülleri işletilir.

“Okunabilirlik formülleri, metnin yapısal özelliklerinden yola çıkarak metinleri okuma zorluklarına veya kolaylıklarına göre tanımlamayı ve sınıflandırmayı amaçlayan kestirim araçlarıdır” (Çetinkaya, 2010: 40). Okunabilirlik formülleri hedeflenen okur kitlesine yönelik hazırlanmış yazılı materyallerde kullanılan sözcük ve cümle özelliklerini dikkate alarak metin ve okur uyumu hakkında bilgi vermektedir. Okunabilirlik formülleri yazmak için değil derecelendirmek için tasarlanmıştır. Okunabilirlik formüllerine göre metin yazılmaz. Metin yazıldıktan sonra okunabilirlik düzeyi belirlenir.

Okunabilirlikle ilgili çalışmalarda kullanılan öne çıkan okunabilirlik formülleri şöyledir: “Flesh Formülü”, “Flesch-Kincaid Formülü”, “Dale-Châll Formülü”, “Gunning Fog Dizini”, “Fry Grafiği”, “Coleman Formülleri” ve “SMOG Formülü” dür.

Flesh (1948), Flesh- Kincaid, formüllerinde hece sayısı, kelime sayısı ve cümle sayısını kullanılmıştır. Ulaşılan değerlere bağlı yedi metin düzeyi belirlenmiştir. Dale-Châll (1948), formülünde ise kelime sayısı, zor kelime sayısı ve cümle sayısı değişkenleri üzerinden hesaplama yapılmıştır. Bu formül başlangıçta 763 kelimedenden oluşan daha sonra 3.000 kelimeye çıkarılan bir kelime listesine sahip olması bakımından diğer formüllerden farklıdır. Hesaplanan okunabilirlik düzey puanına bağlı yedi farklı yaş aralığı tespit edilmiştir. Gunning-Fog Dizini (1952), kelime sayısı, üç ve üzeri heceli kelime sayısı ve cümle sayısı

değişkenlerinin kullanıldığı okunabilirlik formülüdür. Formülde bir metnin ideal okunabilirlik puanı 7-8 olarak kabul edilmiştir. Fry (2002), kelime sayısı ve cümle sayısı değişkenlerinin kullanıldığı grafiğe dayalı bir okunabilirlik formülü geliştirmiştir. Coleman (1965), dört okunabilirlik formülü oluşturmuştur. Formüllerinde cümle sayısı, tek heceli kelime sayısı, zamir sayısı ve edat sayısı değişkenlerini kullanmıştır. McLaughlin (1969), SMOG formülünde diğerlerinden farklı olarak tek bir değişken -üç veya daha fazla heceli kelime sayısı- kullandığı için uygulanması diğer okunabilirlik formüllerine nazaran daha kolaydır. (MEB, 2021: 11-19)

Her dil farklı yapı ve işleyişe sahip olduğu için bir dil için üretilmiş okunabilirlik formülünün orijinal hâliyle başka bir dile uygulanması yoluyla sağlıklı veriler elde edilmesi mümkün değildir. Uyarlama çalışmalarıyla bu formüller başka dillerde de kullanılabilir hâle getirilebilir ya da dilin kendi yapısı dikkate alınarak yeni ve özgün okunabilirlik formülleri üretilebilir.

Ateşman (1997) Flesch'in İngilizce okunabilirlik formülünü Türkçeye uyarlamıştır. Metinden seçilen yüz kelime bir örneklemdeki sözcük ve cümle uzunluğu değerlerini, belirlediği katsayılarla işleme sokarak metnin tamamına yönelik bir okunabilirlik değeri elde etmiştir. Ateşman'ın okunabilirlik formülü ve bu formül sonucunun karşılık geldiği değer aralıklarının okunabilirlik düzeyleri şöyledir:

$$\text{Okunabilirlik sayısı} = 198.825 - 40.175 \times X1 - 2.610 \times X2$$

X1 = hece olarak ortalama kelime uzunluğu

X2 = kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Tablo 1: Ateşman (1997) Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Okunabilirlik Sayısı	Okunabilirlik Düzeyi
90-100	Çok Kolay
70-89	Kolay
50-69	Orta Güçlükte
30-49	Zor
1-29	Çok Zor

Ateşman formülüne göre bir metnin okunabilirlik değeri yüze yaklaştıkça metnin okunabilirliği kolaylaşırken sifıra yaklaştıkça zorlaşır.

Çetinkaya (2010) okunabilirlik formülünde metinden alınan yüz kelime bölümdaki toplam hece sayısı, toplam kelime sayısı ve toplam cümle sayısı belirlenir. Toplam hece sayısının toplam kelime sayısına bölünerek ortalama kelime uzunluğu hesaplanır. Toplam kelime sayısının toplam cümle sayısına bölünmesi ile ise ortalama cümle uzunluğuna ulaşılır. Çetinkaya'nın okunabilirlik formülü ve bu formül sonucunun karşılık geldiği değer aralıklarının okunabilirlik düzeyleri şu şekildedir;

$$\text{OP: } 118.823 - (25.987 \times \text{O.K.U}) - (0.971 \times \text{O.C.U})$$

OP: Okunabilirlik Puanı

OCU: Ortalama Cümle Uzunluğu

OKU: Ortalama Kelime Uzunluğu

Tablo 2: Çetinkaya-Uzun (2010) Okunabilirlik Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0-34	Engelli Düzey	10,11 ve 12. Sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8 ve 9.Sınıf
51+	Bağımsız Okuma	5,6 ve 7. Sınıf

Okunabilirlik puanı yükseldikçe metin okunabilirlik güçlüğü açısından kolaylaşmaktadır.

Bezirci-Yılmaz (2010) okunabilirlik formülü, İngilizce için uygulanan SMOG, Gunning Foy, ARI, FRES, Flesh-Kincaid formüllerinin incelenip Türkçeye uyarlanmasıyla oluşturulmuştur. Formülde hece sayısı, kelime sayısı, cümle sayısı, üç heceli kelime sayısı, dört heceli kelime sayısı, beş heceli kelime sayısı ve altı heceli kelime sayısı değişkenleri kullanılır. Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülü ve bu formül sonucunun karşılık geldiği değer aralıklarının okunabilirlik düzeyleri şu şekildedir:

$$\text{Yeni Okunabilirlik Değeri} = \sqrt{OKS \times ((H3 \times 0,84) + (H4 \times 1,5) + (H5 \times 3,5) + (H6 \times 26,25))}$$

OKS: Bir Cümledeki ortalama kelime sayısı = (Toplam kelime sayısı / Toplam cümle sayısı)

H3: Bir cümledeki ortalama üç heceli kelime sayısı = (Toplam üç heceli kelime sayısı / Toplam cümle sayısı)

H4: Bir cümledeki ortalama dört heceli kelime sayısı = (Toplam dört heceli kelime sayısı / Toplam cümle sayısı)

H5: Bir cümledeki ortalama beş heceli kelime sayısı = (Toplam beş heceli kelime sayısı / Toplam cümle sayısı)

H6: Bir cümledeki ortalama altı heceli kelime sayısı = (Toplam altı heceli kelime sayısı / Toplam cümle sayısı)

Tablo 3: Bezirci-Yılmaz (2010) okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik değerleri ve düzeyleri

Yeni Okunabilirlik Değeri	Sınıf Seviyesi
1-8	İlköğretim
9-12	Lise
13-16	Lisans
16+	Akademik

Tablo 3'teki veriler incelendiğinde Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formüllerinden farklı olarak Bezirci-Yılmaz formülünde okunabilirlik değeri yükseldiğinde metnin karşılık geldiği eğitim düzeyinin de arttığı görülmektedir.

İlgili alanyazında yurt dışında iki dillilere yönelik Türkçe eğitiminin hazırlanan ders ve çalışma kitaplarının okunabilirlik, söz varlığı, öğrenci, öğretmen, veli görüş ve özelliklerine açısından incelendiği çalışmalar (Adıgüzel ve Şen 2018; Aktürkoğlu ve Özaydınlık 2017; Arı, 2015; Arıcı ve Kırkkılıç, 2017; Arıcı, 2020; Ateşal, 2014; Belet Boyacı ve Genç Ersoy, 2015; Belet, 2009; Cemiloğlu ve Şen, 2012; Çakır ve Yıldız 2016; Çakır ve Yıldız, 2016; Çelik ve Gülcü, 2016; Çelik, 2018; Çınar ve İnce, 2015; Erol ve Güner, 2017; İnce, 2011; Kayır, 2018; Korkmaz, 2010; Oksal ve Güner, 2017; Özcan, 2011; Özcan, 2013; Özcan, İnce ve Boztilki, 2010; Özerol, 2016; Rengi ve Polat 2019; Şen, 2011; Şen,2011; Uğur, 2014; Yağimli, 2015; Yıldız ve Öztürk, 2013; Yıldız, 2013) mevcuttur.

Özcan (2013), çalışmasında 2009'da uygulanmaya başlanan "Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı" doğrultusunda hazırlanmış 6.-7.sınıf Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabının okunabilirliğini Fransa örneği özelinde FOG ve CLOZE testlerini kullanarak ölçmüş ve kitapların ilgili düzey için okunabilir olmaktan çok uzak olduğu görüşüne ulaşmıştır. Ateşal (2014), çalışmasında yine eski öğretim programı dikkate alınarak hazırlanmış 8-10.sınıf Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabının hedeflenen yaş düzeyine uygunluğunu belirlemeye çalışmıştır. FOG Testi formüllerini kullanarak yaptığı hesaplamalar ile ders kitabının hedef kitlenin düzeyinden çok yüksek olduğunu göstermiştir.

Bu çalışmada ise 2018'de yenilenen "Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı" kapsamında hazırlanan 5-8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarının okunabilirlik düzeyleri incelenecektir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

MEB tarafından yurt dışındaki iki dillilere Türkçe öğretimi için ayrı öğretim programları ve ders kitapları hazırlanmıştır. Programlardaki amaç ve kazanımlara ulaşılabilmesi için ders kitaplarındaki metinler her açıdan hedeflenen öğrenci kitlesine uygun olmalıdır. Ders kitaplarında dinleme/izleme metinleri kısıtlı bir alan kapladığından öğrenci metin ilişkisi çoğu zaman okuma becerisi ile kurulabilmektedir. İşte bu noktada metinlerin okunabilirliklerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Metinlerin okunabilirlik düzeyi öğrencinin okuma düzeyine uygun olmalıdır.

Bu çalışmada yurt dışında seçmeli olarak okutulan Türkçe ve Türk Kültürü dersi 5-8. seviye kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerine ulaşmak amaçlanmıştır. Çalışmanın alt amaçları ise şunlardır:

1. 5-8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik düzeyleri nedir?
2. 5-8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik düzeyleri nedir?
3. 5-8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyleri arasında bir farklılık var mıdır?
4. 5-8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri arasında seviyeye bağlı bir farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemiyle ilgili olarak deseni, çalışma nesnelere, veri toplama araçları ve verilerin analizi hakkında bilgiler verilmiştir.

Araştırma Deseni

5-8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik güçlüklerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışma betimsel bir tarama çalışmasıdır. "Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez" (Karasar, 2010: 77). "Betimsel çalışmalarda çoğunlukla hipotez

yerine araştırma soruları tercih edilir. Betimsel sorular, bir durumun ne olduğunu betimlemek amacıyla genelde "Nedir?" ifadesi kullanılarak yazılır" (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020:28-71).

Çalışma Nesneleri

Çalışmada Türkiye Cumhuriyeti'nin yurt dışındaki temsilcilikleri koordinasyonunda yürütülen Türkçe ve Türk kültürü derslerinde kullanılmak üzere MEB tarafından hazırlanan 5,6,7 ve 8. seviye ders kitaplarındaki okuma metinleri veri olarak kullanılmıştır. Toplam 185 metin incelenmiştir. Dinleme/izleme metinleri ve şiirler kapsam dışında tutulmuştur. Metinlerin tür ve seviyelere göre dağılımı şu şekildedir:

Tablo 4: 5-8. Seviye Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarındaki Bilgilendirici ve Öyküleyici Metin Sayıları

Seviye	Bilgilendirici Metin Sayısı	Öyküleyici Metin Sayısı	Toplam
5. seviye	21	3	24
6. seviye	51	1	52
7. seviye	49	10	59
8. seviye	49	1	50
TOPLAM	170	15	185

Tüm seviyelerdeki kitaplarda bilgilendirici metinler çoğunluktadır. Ders kitaplarındaki toplam metin sayılarında seviye ile orantılı bir artış yoktur.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Çalışmada alan yazındaki Türkçe okunabilirlik çalışmalarında en sık kullanılan formüller olan Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010) ve Bezirci-Yılmaz (2010) okunabilirlik formüllerinin kullanımı tercih edilmiştir. Metin Okunabilirlik güçlüklerinin hesaplanması amaçlanan dört ders kitabındaki 185 metin düz yazı hâline getirilerek yazılım programı kullanılarak toplam hece sayısı, toplam kelime sayısı, toplam cümle sayısı, bir heceli kelime sayısı, iki heceli kelime sayısı, üç heceli kelime sayısı, dört heceli kelime sayısı, beş heceli kelime sayısı, altı ve üzeri heceli kelime sayısı değişkenleri açısından analiz edilmiştir.

Bu değişkenler kullanılarak Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formülleri ile okunabilirliği hesaplamak için hece olarak ortalama sözcük uzunluğu ve sözcük olarak ortalama cümle uzunluğu belirlenirken Bezirci-Yılmaz formülü ile okunabilirliği hesaplamak için ise ortalama kelime sayısı, bir cümledeki ortalama üç heceli kelime sayısı, bir cümledeki ortalama dört heceli kelime sayısı, bir cümledeki ortalama beş heceli kelime sayısı ve bir cümledeki ortalama altı heceli kelime sayısı hesaplanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, 5-8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin Ateşman (1997), Çetinkaya-Uzun (2010) ve Bezirci-Yılmaz (2010) okunabilirlik formülleri kullanılarak hesaplanan okunabilirlik değerleriyle ilgili veriler ve bunların yorumları bulunmaktadır.

Tablo 5: 5-8. Seviye Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarındaki Bilgilendirici Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Ortalama Okunabilirlik Değeri ve Düzeyi

Seviye	Ateşman Okunabilirlik Değeri/Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri/Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri/Düzeyi
5. seviye	71,57 (Kolay)	42,50 (Eğitsel)	11,98 (Lise)
6. seviye	65,29 (Orta)	38,82 (Eğitsel)	13,20 (Lisans)
7. seviye	66,30 (Orta)	39,56 (Eğitsel)	14,21 (Lisans)
8. seviye	57,68 (Orta)	36,22 (Eğitsel)	22,61 (Akademik)

Ateşman formülüne göre 5. seviye ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin %5'i çok kolay düzeyde, %57'si kolay düzeyde, %33'ü orta düzeyde, %5'i ise zor düzeydedir. Ortalama okunabilirlik değeri 71,57 ve kolay düzeydedir.

Ateşman formülüne göre 6. seviye ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin %43'ü kolay düzeyde, %55'i orta düzeyde, %2'si ise çok zor düzeydedir. Ortalama okunabilirlik değeri 65,29 ve orta düzeydedir.

Ateşman formülüne göre 7. seviye ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin %2'si çok kolay düzeyde, %37'si kolay düzeyde, %53'ü orta düzeyde, %8'i ise zor düzeydedir. Ortalama okunabilirlik değeri 66,30 ve orta düzeydedir.

Ateşman formülüne göre 8. seviye ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin %12,24'ü kolay düzeyde, %61,22'si orta düzeyde, %22,44'ü ise zor düzeyde, %4,08'i çok zor düzeydedir. Ortalama okunabilirlik değeri 57,68 ve orta düzeydedir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre 5.seviye ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin %5'i bağımsız düzeyde, %81'i eğitsel düzeyde, %14'ü ise engelli düzeydedir. Ortalama okunabilirlik değeri 42,50 ve eğitsel düzeydedir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre 6.seviye ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin %80'i eğitsel düzeyde, %20'si ise engelli düzeydedir. Ortalama okunabilirlik değeri 38,82 ve eğitsel düzeydedir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre 7. seviye ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin %6'sı bağımsız düzeyde, %67'si eğitsel düzeyde, %27'si ise engelli düzeydedir. Ortalama okunabilirlik değeri 39,56 ve eğitsel düzeydedir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre 8. seviye ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin %61'si eğitsel düzeyde, %39'u ise engelli düzeydedir. Ortalama okunabilirlik değeri 36,22 ve eğitsel düzeydedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre 5. seviye ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin %33,33'ü ilköğretim düzeyinde, %38,09'i lise düzeyinde, %14,28'ü lisans düzeyinde, %14,28'ü ise akademik düzeydedir. Ortalama okunabilirlik değeri 11,98 ve ise lise düzeyindedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre 6. seviye ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin %20'si ilköğretim düzeyinde, %37'si lise düzeyinde, %18'i lisans düzeyinde, %25'i ise akademik düzeydedir. Ortalama okunabilirlik değeri 13,20 ve lisans düzeyindedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre 7. seviye ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin %24,49'u ilköğretim düzeyinde, %20,40'ı lise düzeyinde, %16,32'si lisans düzeyinde, %39'u ise akademik düzeydedir. Ortalama okunabilirlik değeri 14,21 ve ise lisans düzeyindedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre 8. seviye ders kitabındaki bilgilendirici metinlerin %10'u lise düzeyinde, %14'ü lisans düzeyinde, %76'sı ise akademik düzeydedir. Ortalama okunabilirlik değeri 22,61 ve akademik düzeydedir.

Tablo 6: 5-8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarındaki Öyküleyici Metinlerin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz Formüllerine Göre Ortalama Okunabilirlik Değeri ve Düzeyi

Seviye	Ateşman Okunabilirlik Değeri/Düzeyi	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Değeri/Düzeyi	Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Değeri/Düzeyi
5. seviye	78,71 (Kolay)	46,39 (Eğitsel)	9,47 (Lise)
6. seviye	90,45 (Çok Kolay)	51,53 (Bağımsız)	3,95 (İlköğretim)
7. seviye	74,36 (Kolay)	43,84 (Eğitsel)	9,66 (Lise)
8. seviye	77,67 (Kolay)	46,65 (Eğitsel)	11,33 (Lise)

Ateşman formülüne göre 5. seviye ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %100'ü kolay düzeydedir.

Ateşman formülüne göre 6. seviye ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %100'ü çok kolay düzeydedir.

Ateşman formülüne göre 7. seviye ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %10'u çok kolay, %60'ı kolay, %30'u ise orta düzeydedir.

Ateşman formülüne göre 8. seviye ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %100'ü kolay düzeydedir.

Çetinkaya-Yılmaz formülüne göre 5 seviye ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %100 eğitsel düzeydedir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre 6. seviye ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %100'ü bağımsız düzeydedir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre 7. seviye ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %10'u bağımsız düzeyde, %90'ı ise eğitsel düzeydedir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre 8. seviye ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %100'ü eğitsel düzeydedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre 5. seviye ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %67'si ilköğretim düzeyinde, %33'ü ise lise düzeyindedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre 6. seviye ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %100'ü ilköğretim düzeyindedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre 7. seviye ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %40'ü ilköğretim düzeyinde, %60'ı ise lise düzeyindedir.

Bezirci-Yılmaz formülüne göre 8. seviye ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %100'ü lise düzeyindedir.

Tablo 7: Türkçe ve Türk Kültürü 5-8. Seviye Ders Kitaplarının Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Seviye	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
5.seviye	72,46	Kolay
6.seviye	67,08	Orta Güçlükte
7.seviye	67,66	Orta Güçlükte
8.seviye	58,08	Orta Güçlükte

Tablo 7’de 5-8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarının Ateşman okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik değerleri verilmiştir. Buna göre sınıf seviyesi ve okunabilirlik düzeyi birbiri ile orantılı değildir. Okunabilirlik değeri açısından en kolay ders kitabı 5. seviyeye aittir. Onu sırasıyla 7.seviye ders kitabı ve 6. seviye ders kitabı takip etmektedir. Okunabilirlik düzeyi en düşük kitap ise 8. seviye ders kitabıdır.

Tablo 8: Türkçe ve Türk Kültürü 5-8. Seviye Ders Kitaplarının Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Seviye	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
5.Seviye	42,99	Eğitsel
6.Seviye	39,83	Eğitsel
7.Seviye	40,29	Eğitsel
8.Seviye	36,43	Eğitsel

Tablo 8’de 5-8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarının Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik değerleri verilmiştir. Buna göre sınıf seviyesi ve okunabilirlik düzeyi birbiri ile orantılı değildir. Okunabilirlik değeri açısından en kolay ders kitabı 5. seviyeye aittir. Onu sırasıyla 7. seviye ders kitabı ve 6 seviye ders kitabı takip etmektedir. Okunabilirlik değeri en düşük kitap ise 8. seviye ders kitabıdır. Kitapların tamamı formüle göre 8-9. sınıfa karşılık gelen eğitsel düzeydedir.

Tablo 9: Türkçe ve Türk Kültürü 5-8.Sınıf Kitaplarının Bezirci-Yılmaz Formülüne Göre Okunabilirlik Değerleri ve Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf Seviye	Okunabilirlik Değeri	Okunabilirlik Düzeyi
5.Seviye	11,66	Lise
6.Seviye	13,24	Lisans
7.Seviye	13,44	Lisans
8.Seviye	22,38	Akademik

Tablo 9’da 5-8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarının Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik değerleri verilmiştir. Buna göre sınıf seviyesi ile okunabilirlik düzeyi birbiri ile orantılıdır. Sınıf seviyesi yükseldikçe metinlerin okunabilirlikleri düşmüştür. Okunabilirlik değeri açısından en kolay ders kitabı 5. seviyeye aittir. Onu sırasıyla 6. seviye ders kitabı ve 7. seviye ders kitabı takip etmektedir. Okunabilirlik düzeyi en düşük kitap ise 8. seviye ders kitabıdır.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Türkçe ve Türk kültürü 5-8. seviye ders kitaplarındaki yüz seksen beş metnin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre okunabilirlik değerleri

hesaplanmıştır. Sonuçlar her sınıf düzeyinde bilgilendirici metinlerin okunabilirliğinin öyküleyici metinlere kıyasla daha zor olduğunu göstermektedir.

Üç okunabilirlik formülüne göre de en kolay ders kitabı 5. seviyeye aitken en zor ders kitabı 8.seviyeye aittir. Ateşman ve Çetinkaya-Uzun formülleri ile yapılan hesaplamalarda 7.seviye ders kitabının okunabilirliğinin 6.seviye ders kitabından daha kolay olduğuna ulaşılmıştır. Bezirci-Yılmaz formülüne göre ise ders kitaplarının okunabilirlik düzeyleri sınıf düzeyine paralel olarak zorlaşmaktadır. Ateşman formülüne göre sadece 5. seviye ders kitabı hedef kitlenin düzeyine uygundur. Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz formüllerine göre ise ders kitaplarının tamamı okunabilirlik güçlüğü bakımından hedef grubun düzeyinin üzerindedir. Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarının okunabilirlikleri üzerine yapılmış olan önceki araştırmalarda tek bir düzeye ait kitap incelenmiş ve kitaptaki metinlerin tamamı kapsama dahil edilmemiştir. Rastgele seçilen az sayıdaki metin üzerinde yapılan araştırma sonuçları kitabın tamamına genellenmiştir. Ayrıca incelenen metinlerde tür ayrımına da gidilmemiştir. Bu çalışma ise belirtilen yönlerden önceki çalışmalardan farklılık arz etmektedir. Özcan'ın (2013) çalışmasında 6-7. Sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabından rastgele seçilen 5 metin üzerinde FOG testi kullanılarak metnin uygun olduğu yaş düzeyi, CLOZE testini kullanılarak ise metnin okunabilirliği belirlenmeye çalışılmış ayrıca Fransa'da ilgili dersi alan öğrencilerle de metinlerin okunabilirliği sınanmıştır. Ders kitabının okunabilirliğinin öğrenci düzeyinin üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ateşal 'ın (2014) 8-10. Sınıf Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabının okunabilirliğini incelediği çalışmasında ise sadece dört üniteden seçilen dört metne FOG testi uygulanarak kitabın yaş seviyesinin çok üstünde okunabilirliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ulaşılan sonuçlar Özcan (2013) ve Ateşal'ın (2014) 2009 yılında uygulanmaya başlanan eski öğretim programı doğrultusunda hazırlanmış ve hâlihazırda kullanılmayan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarını inceleyerek ulaştıkları sonuçlarla paralellik göstermektedir. Bu durum kitaplar yenilenirken okunabilirlik açısından bir düzenleme yapılmadığını göstermektedir.

Öneriler

Dil eğitiminin ancak metinler aracılığıyla yapılabileceği dikkate alınarak hedef grubun yaşı, okuma-anlama hızı, zihinsel sözlük özellikleri, ilgi düzeyi ve motivasyon kaynakları bakımından durumunun tespit edilip ders kitaplarında yer verilecek metinlerin bu sonuçlar doğrultusunda hazırlanması daha faydalı olacaktır. Okunabilirliğin okuduğunu anlamadaki önemi göz önüne alınarak hazırlanan yazılı materyallerin okunabilirlik düzeyinin hedef kitleye uygun olmasına özen gösterilmelidir. Ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerine göre sıralanması ve ders kitaplarının okunabilirlik düzeyleri ile sınıf seviyesi arasında bir bağlantı kurulması kolaydan zora doğru öğretim ilkesine uygunluğu sağlayacaktır. Tarihsel, hayati ve toplumsal değişimler doğrultusunda ihtiyaçlar dikkate alınarak yurt dışında yaşayan her eğitim kademesinden iki dilli Türk öğrenci grubuna yönelik farklı eğitim modelleri ve programlar oluşturup öğretmen yetiştirmede de aynı esasların dikkate alınması her unsuruyla birbirini tamamlayan bir eğitim politikası ortaya çıkaracaktır. Ders kitapları, öğretmenler ve aileler öğrencileri Türkçe metinler okumaya özendirilmelidir. Yabancı ülkelerdeki ilgili temsilcilerimiz vasıtasıyla öğrencilerin Türkçe ve Türk Kültürü dersine katılımları teşvik edilmelidir. Bunun yanında yaşam boyu öğrenme ilkesi temel alınarak Türkçe öğretimiyle alakalı kurum ve kuruluşlar tarafından zengin eğitsel ve kültürel materyaller oluşturularak bu sürecin okula bağımlı ve sadece belli bir yaş grubuna dönük yürütülmesinin önüne geçilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, F. B., & Şen, Ü. (2018). Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretmenlerinin yurt dışı görevlerine ilişkin kaygı ve hazırbulunuşluk durumları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(4), 822-839.
- Aktürkoğlu, B. & Özaydınlık, K. (2017). Almanya'da yaşayan Türk çocuklarının Türkçeye, Türkçeyi öğrenmelerine ve kullanmalarına ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(6). 2345-2356.
- Akyol, H. (2020). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Arı, T.G. (2015). İki dilli Türk çocuklarının ve velilerin ana dili Türkçeyi öğrenme tutumları (Aisne Bölgesi-Fransa Örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Arıcı, B., & Kırkkılıç H. A. (2017). Yurt dışında görev yapan Türkçe ve Türk kültürü öğretmenlerinin Türkçe ve Türk kültürü derslerine ilişkin görüşleri. *The Journal of Academic Social Science*, 5(41), 480-500
- Ateşal, Z. (2014). 8-10th class Turkish language and Turkish culture textbook's suitability to the target age level. *Turkophone*, 1(1), 62-73.
- Ateşman, Ender. (1997). Türkçe'de okunabilirliğin ölçülmesi. *A.Ü. Tömer Dil Dergisi*, 58, 171-174.
- Aytaş, G. (2005). Okuma Eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (4), 461-470.
- Bağcı, H. ve Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28.
- Belet Boyacı, Ş.D. & Genç Ersoy, B. (2015). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına sözcük öğretimi sürecine ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 10(15), 159-180.
- Belet, Ş. D. (2009). İki dilli Türk öğrencilerin ana dili Türkçeyi öğrenme durumlarına ilişkin öğrenci, veli ve öğretmen görüşleri (Fjell ilköğretim okulu örneği, Norveç). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 71-85.
<https://doi.org/10.18069/fusbed.82121>
- Bezirci, B. & Yılmaz, E.A, (2010) Metinlerin Okunabilirliğinin Ölçülmesi Üzerine Bir Yazılım Kütüphanesi ve Türkçe İçin Yeni Bir Okunabilirlik Ölçütü. *DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi*. 12, 49-62.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi <http://doi.org/10.14527/9789944919289>
- Cemiloğlu, İ., & Şen, Ü. (2012). Belçika'da yaşayan Türk çocuklarının demografik özelliklerine göre Türkçeye yönelik tutumları. *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 4(2), 7-26.
- Çakır, M. & Yıldız, C (2016). Turkish teachers' perceptions on turkish and turkishculture courses in Germany. *International Journal of Languages' Education and Teaching*. 4(3), 217-257.
- Çakıroğlu, O (2015). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 14(2), 671-681, 2015. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
<http://dx.doi.org/10.17051/io.2015.31984>
- Çelik, N. (2018). Türk kökenli öğrencilere yönelik İsveç'te verilen ana dili eğitimine dair öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Çelik, Y., & Gülcü, İ. (2016). Yurt dışında kullanılan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarının öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 287-296.
- Çetinkaya, G. (2010). Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Çetinkaya, G. ve Uzun, L. (2010). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Özellikleri, Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri (Ed. Hakan ÜLPER). Ankara: Pegem A. Yayınları.
- Çınar, İ., & İnce, B. (2015). Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki söz varlığına derlem temelli bir bakış. *International Journal of Languages' Education and Teaching*. 3(1), 198- 209.
- Demirel, Ö. (2020). *Eğitimde Program Geliştirme: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Deniz, K. (2019). *Türkçe ve Türk Kültürü 5 ders kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Doğan, Y. (2019). *Türkçe ve Türk Kültürü 6 ders kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Erol, İ. & Güner, F. (2017). Türkçe ve Türk kültürü dersine yönelik öğretmen görüşleri: bir durum çalışması (Güney Fransa örneği). *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(49), 497-510.
- Güneş, F., (21-21 Ocak 2000). Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi. 1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- İnce, B. (2011). Yurt dışındaki Türk çocuklarının anadilleri Türkçede yaşadıkları anlatım sorunları- Fransa örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Karaağaç, G. (2011). Bireysel İkidillilik ve Toplumsal İkidillilik. *Türk Dili Dergisi*, 101(717), 222-228.
- Karadağ, Ö. & Baş B. (2019). *Türkçe ve Türk Kültürü Öğretimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi, 21. baskı
- Karatay, H. (2019). *Türkçe ve Türk Kültürü 8 ders kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kayır, G. (2018). Türkçe ve Türk kültürü dersi'nde görev temelli etkinliklerin İsviçre'de yaşayan Türk çocuklarının akademik başarı ve motivasyonlarına etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Korkmaz, B. (2010). Türkçe ve Türk Kültürü Dersleri İçin Uzaktaki Yakınlarımız Projesi Kapsamında Hazırlanan Öğretim Materyallerinin (6-7. Sınıflar) Türkçe Öğretimi ve Kültür Aktarımı Çerçevesinde Değerlendirilmesi. III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (16-18 Aralık) İzmir, 635-644.
- Kurudayıoğlu, M. (2019). *Türkçe ve Türk Kültürü 7 ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı) (2018). *Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı*, Ankara.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2009). *Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Öğretimi Programı (1-10. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Basımevi.
- Oksal, Aynur & Güner, Fatih (2017). "Fransa'daki Türkçe ve Türk Kültürü Dersine Yönelik Veli ve Öğrenci Görüşleri: Aveyron Bölgesi Örneği". *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5 (4): 73-84.
- Özbay, M. (2002). Öğretmen görüşlerine göre Ankara merkez ilköğretim okullarında Türkçe öğretimi. Ankara. (Özbay, 2002, 37'den aktaran Bağcı, Ünal, 2013, 13)

- Özcan, E. (2011). 6.-7. sınıf Türkçe ve Türk Kültürü ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu: Fransa örneği. *Sakarya University Journal of Education (SUJE)*, 1(2), 16-24.
- Özcan, E., İnce, B. & Boztilki, G. (2010). 4.-5., 6.-7. ve 8.-10. sınıf Türkçe ve Türk kültürü ders kitabında yer alan metinlerin tür açısından incelenmesi. III.Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı, 1-3 Temmuz 2010. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Özçetin, K. & Karakuş, N. (2020). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Yönünden İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*. Cilt 5, Sayı 1, s. 175-190.
- Özerol, G. (2016). Türkçe ve Türk kültürü dersleri ile ilgili veli görüş ve beklentileri (Fransa/Nancy örneği). *Yabancılara Türkçe Öğretimi Üzerine Araştırmalar*, 55-67.
- Rengi, Ö. & Polat, S. (2019). Çokkültürlü eğitim ortamlarında anadil ve kültür öğretmenlerinden beklentilerin veli görüşlerine göre incelenmesi: Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretmenleri Almanya Badenwürttemberg Eyaleti Stuttgart örneği. *Contemporary Educational Researches Theory And Practice In Education*. Ed. Akpınar Dellal, Nevide, Koch, Susanne. Frankfurt, Germany.
- Şen, Ü. (2011). Belçika'da yaşayan Türk çocuklarının Türkçeye yönelik tutumları ve yazma becerileri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Temur, T. (2003). Okunabilirlik (Readability) kavramı. *Türklük Bilimi Araştırmaları Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, (3), 169-180.
- Tosunoğlu, M., & Özlük, Y.Ö. (2011). Okunabilirlik ve İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Düz Yazı Metinlerinin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı 189. S.219-230.
- Türkben, T. (2018). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8), 2153-2166.
- Uçgun, D. (2015). Türkçe ve Türk Kültürü Ders ve Çalışma Kitaplarının Kalıp Sözcükler Açısından İncelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching (UDES)*, 514-533.
- Yağimli, A. (2015.) İki dilli öğrencilerin Türkçe eğitimi ve öğretmenlerinin nitelikleri. II. Avrupalı Türkler Anadili Eğitimi Çalıştayı.
- Yalçın, C. (2002). Çokkültürcülük Bağlamında Türkiye'den Batı Avrupa Ülkelerine Göç. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 45-60.
- Yıldız, C. (2013). Almanya'da Ana Dili Olarak Türkçe Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013(11), 1083-1113.
- Yıldız, C., Arslan, K. & Thomas, R. (2021). *İki Dillilik ve Dil Edinimi*. Pegem Akademi.
- Yıldız, M., & Öztürk, S. (2013). Almanya'da İlkokulda (Grundschule) Öğrenim Gören Türk Çocuklarının Yazma Becerileri Üzerine Bir İnceleme: Stuttgart Örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 5(2), 139-155.
- Yılmaz, M. Y. (2014). İki Dillilik Olgusu ve Almanya'daki Türklerin İki Dilli Eğitim Sorunu. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 9(3), 1641-1651.
- Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime- cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Journal of Theory and Practice in Education*, 3(1), 87-101.